

การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
กรณีศึกษา เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี
Community Potential Development for Sustainable Tourism
Management a Case Study of Tourism Network
By Chanthaburi Community

นิสากร ยินดีจันทร์¹ ภูริพัฒน์ แก้วตารณวัฒน์² และ สันดุสิตธิ์ บรวิงษ์ตระกูล³
Nisakorn Yindeechan,¹ Puripat Kaewtatanavatanana² and Sandusit Boriwongtakun³

Article History

Receive: February 11, 2020

Revised: April 5, 2021

Accepted: April 9, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท การมีส่วนร่วม และแนวทางการพัฒนาศักยภาพ ในการจัดการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักท่องเที่ยวจำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม จากนั้นศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 7 คน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว โดยใช้วิธีสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบทการจัดการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี เริ่มจากเกิดปัญหาการขาดผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ นำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวผ่านกระบวนการวิจัย โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเองทั้งหมด เน้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผสมผสานกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงการท่องเที่ยวที่เป็นวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านแหล่งท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรี อยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด เรียงตามลำดับ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสม มีความตระหนักในความเป็นเจ้าของพื้นที่ ร่วมประชุมวางแผนควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับองค์กรเครือข่าย และแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า 1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมีการจัดสรรสิ่งที่มีอยู่นำไปใช้ในการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และอยากกลับมาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมอ 2. ด้านราคา ยืดหยุ่นเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในส่วนของชุมชนและนักท่องเที่ยว การได้รับบริการที่ดี คู่มากับการมาท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 3. ด้านสถานที่ มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย คำนึงถึงความปลอดภัย ความสะดวกของการเดินทางท่องเที่ยว มีเครือข่ายประสานความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนด้วยกัน 4. ด้านการส่งเสริมการตลาด มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางสื่อสารที่ทันสมัย เช่น เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย ได้แก่ แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพ ; ศักยภาพชุมชน ; การจัดการท่องเที่ยว ; การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ; เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี

¹⁻³ อาจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, Lecturer, Integrated Communication, Faculty of Communication Arts, Rambhai Bami Rajabhat University

ABSTRACT

The objective of this research were to study the context, participation, and development's direction for improving the capacity to manage tourism management of tourism network, which was organized by Chanthaburi community. The research methodology were integrated between the quantitative and qualitative approaches, which were included questionnaires and a group of samplings of 100 tourists. The qualitative research was included in-depth interview and group discussion. With the sample group from 14 community leaders and tourism network leaders asking about the potential of community development in tourism management by using the specific random method. The statistics analyzing the data were included percentage, mean, standard deviation with content analysis methods. The result showed that the tourism management as operated by the tourism network in Chanthaburi community started by the problem of falling agricultural product prices leading to tourism management through conducting research. With this type of tourism, the community can participate and manage the entire process. The results also suggested that the community network also focused on agricultural tourism, combined with ecotourism including cultural tourism community traditions. The sampling group satisfied with the tourism management of Chanthaburi community as indicated by a medium level. While considering the tourist attraction's aspect, the informants satisfied with the tourism management of Chanthaburi community at a high level. The medium level of satisfaction represented top price, location, marketing promotion. In addition, the research findings also suggested that the communities participated in tourism management with appropriateness, awareness of ownership which motivated the community participate and engage with meeting and planning along with the conservation of natural resources and the environment by utilizing network organizations. Furthermore, the directions to develop the community's potential for tourism management's were depended on the following aspects. First, if for the aspect of tourist attractions, the community should allocate the existing resources for the tourist management in order to impress tourists and maintain their customer loyalty. Second, for the price issue, the community should follow some directions to make benefit and contribute it to the community and tourists. By this means, the community and tourists can receive good service with valuable and sustainability. For the place issue, the community accommodated and deliver service as needed by different age-ranges and genders of tourists with concerning of convenience while travelling as well as the collaborative network managing tourism between the communities. Finally, in order to promote tourism market with following tourists' behaviors, the promotion should be popularized through modern communication channels, such as internet, websites, in order to be in line with the behavior of tourists. The research's contribution can be used as the guidelines for the development of community potential that allowed the communities to manage their sustainable tourism. .

Keyword : Potential Development ; Community Potential ; Tourism Management ; Sustainable Tourism ; Tourism Network by Chanthaburi Community

บทนำ

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 ได้เน้นให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก ที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการให้เกิดความสมดุล พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน การส่งเสริมวิถีไทยและสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ภายใต้กรอบการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ครั้งนี้ สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำบนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ นอกจากนั้นได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” (Ministry of Tourism and Sports, 2017)

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมด้านการบริการที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ในลักษณะเกี่ยวเนื่องและเชื่อมโยงต่อกันเป็นลูกโซ่ โดยเริ่มตั้งแต่ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจการคมนาคมและการขนส่ง ธุรกิจโรงแรมและที่พัก ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก และยังรวมถึงการจ้างงาน การสร้างอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ให้แก่ชุมชนในท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีบทบาทสำคัญถือเป็นเครื่องมือของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน พร้อมทั้งหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนท้องถิ่นแหล่งท่องเที่ยวนั้น และแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพในพื้นที่ พัฒนา ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ที่มีความสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อให้เกิดศักยภาพการท่องเที่ยว พร้อมทั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสำหรับการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ปรับระบบบริการ สิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น สามารถส่งเสริมให้การท่องเที่ยวของไทยพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในที่สุด (Luang chan Duang, 2018)

จังหวัดจันทบุรีมีสถานที่ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญหลายแห่งด้วยกัน เป็นพื้นที่ในเขตภาคตะวันออกที่มีทรัพยากรธรรมชาติด้านแหล่งท่องเที่ยวอุดมสมบูรณ์ มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวค่อนข้างสูง มีความสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางบกและทางทะเล สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม ประกอบกับมีการพัฒนาสินค้าบริการในระดับมาตรฐานสากล ที่กระตุ้นให้มีการใช้จ่ายจึงเป็นปัจจัยของการขยายตัวในกลุ่มที่มีรายได้สูง ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้น เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีอยู่ไม่ไกลจากจังหวัดกรุงเทพฯ ทำให้การคมนาคมสะดวก ซึ่งทำให้มีรายได้จากการท่องเที่ยว 5,392.43 ล้านบาท จัดเป็นลำดับที่ 21 ของประเทศ และอันดับ 4 ของภาคตะวันออก (Ministry of Tourism and Sports, 2019).

กลุ่มชุมชนท่องเที่ยวจันทบุรี ประกอบด้วย กลุ่มชุมชน 7 ชุมชน ได้แก่ 1) กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเขาบายศรี 2) กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนท่าแฉลบ 3) กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนแหลมสิงห์ 4) กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะसान 5) กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนวังแฉ่ม 6) กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเขาสอยดาวใต้ 7) กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนตะปอน ซึ่งอาชีพหลักของชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่คือ การทำสวนผลไม้ ต่อมาเมื่อประสบกับปัญหาการขาดผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ขาดผลกำไร จึงเกิดการรวมตัวกันของกลุ่มชุมชนลุกขึ้นมาทำวิจัยเอง เพื่อค้นหาศักยภาพและรูปแบบสำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสม ตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในปี 2544 โดยมี คุณนงลักษณ์ มณีรัตน์ เป็นประธานกลุ่มเปิดพื้นที่สวนผลไม้กว่า 100 ไร่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชม สัมผัสชีวิตชาวสวน พักค้างแรมในบ้านพักที่ได้มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยซึ่งตั้งอยู่กลางสวนผลไม้ และเพลิดเพลินกับโปรโมชันบุฟเฟ่ต์ชิมผลไม้สดๆ การันตีเรื่องความปลอดภัย ไร้สารพิษ ซึ่งชุมชนเหล่านี้ กำลังดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนและผลักดัน ให้ชุมชน หรือกลุ่มชาวบ้าน ที่ค้นพบว่า บ้านเรามีของดีมากมาย มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว ธรรมชาติสวยงาม อาหารอร่อย วิถีวัฒนธรรม ประเพณีงดงามเป็นเอกลักษณ์ บรรยากาศที่เต็มไปด้วยความรัก ความอบอุ่น มิตรภาพดีที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ โดยการจัดการท่องเที่ยวเป็นการบริหารจัดการโดยชุมชนเอง ถึงแม้ชุมชนจะมีความพร้อมด้านทรัพยากรท่องเที่ยว แต่ขาดผู้นำชุมชนที่มีความรู้ในการจัดการท่องเที่ยว

และการพัฒนาศักยภาพของชุมชนท่องเที่ยว ตลอดจนกลุ่มชาวบ้านในชุมชนเองมีเพียงบางส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วม เพราะมองไม่เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับ จากปัญหาดังกล่าวจึงได้ทำการศึกษาวิจัยโดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทในการจัดการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี และแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี เพื่อนำผลที่ได้มาสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังสามารถบูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชาการวิจัยสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ เพื่อให้ นักศึกษาสามารถฝึกปฏิบัติกระบวนการวิจัยจากประสบการณ์จริง อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และด้านการจัดการเรียนการสอนต่อไป (Tourism Authority of Thailand, 2017)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทในการจัดการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี” นั้น ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดการพัฒนาศักยภาพชุมชน

ศักยภาพของชุมชน หมายถึง ชีตความสามารถของชุมชนในอันที่จะตอบสนองความต้องการ และแก้ไขสภาพปัญหาของคนส่วนใหญ่ในชุมชน รวมทั้งความสามารถของชุมชนในการ ประสานความร่วมมือในการดำเนินงานกับคนภายนอกชุมชน ขณะเดียวกันก็ดำเนินการแก้ไข ปัญหาที่มาจากภายนอกชุมชน ทั้งนี้ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อความปกติสุขในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน องค์ประกอบที่ทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพในการดำเนินงานใดๆ อาทิ การแก้ปัญหาเศรษฐกิจราคาผลไม้ทางการเกษตรตกต่ำ ทำให้ผู้นำเครือข่ายท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และชาวบ้านร่วมกันแก้ปัญหาผ่านกระบวนการทำวิจัยในการค้นหาศักยภาพภายในชุมชน ดังนั้นศักยภาพในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จะต้องเริ่มจากการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน ตั้งแต่เรื่องของจิตสำนึก ความรู้ ทักษะ ไปจนถึงการจัดการ การรวมกลุ่ม ที่ทำให้เกิดพลังสำรองในการแก้ปัญหา นานาชนิด และการที่กลุ่มจะเข้มแข็งหรือไม่ ต้องพิจารณาถึงด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรอื่นๆ ของชุมชนด้วย (Puangsamli, A. and Atom, 2016)

แมททิว (Mathews. 1996: 1-25) การจะเกิดศักยภาพหรือความเข้มแข็งของชุมชนนั้นมีปัจจัยที่จะเป็นตัวนำไปสู่การมีศักยภาพ หรือความเข้มแข็งของชุมชนได้ ดังนี้ 1) โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อความเป็นชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน 2) การเรียนรู้และแก้ปัญหาพร้อมกัน 3) บทบาทและคุณสมบัติของผู้นำชุมชน 4) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน 5) เครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรต่างๆ 6) มีจิตสำนึกรักในชุมชนท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม มีการกำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทในการเป็นเจ้าของ มีสิทธิ์จัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 2.1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์วิถีชีวิตที่พึ่งพาธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีวัฒนธรรม ประเพณีที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น 2.2) ด้านองค์กรภายในชุมชน มีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์ชุมชนหรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่างๆ ที่หลากหลายและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา 2.3) ด้านการจัดการ มีกฎ กติกา ในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการทำงานเพื่อการจัดการท่องเที่ยว สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวม มีการจัดการผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน 2.3) ด้านการเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถสร้างการเรียนรู้ในวิถีชีวิตและ

วัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ วัฒนธรรมระหว่างชาวบ้านกับแขกผู้มาเยือน (Suansi, 2003)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะตัว แตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากการท่องเที่ยว โดยทั่วไป ซึ่งผู้ที่จะนำแนวความคิดนี้ไปปฏิบัติควรต้องทำความเข้าใจถึงเบื้องหลังความคิด หลักการ ความหมายและ องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน อีกทั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นไม่ได้เป็นเพียงผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Tourism Product) ซึ่งเมื่อถูกผลิตขึ้นแล้วจะหมุนไปตามกลไกการตลาดและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว หากแต่การท่องเที่ยว โดยชุมชนเป็นการพัฒนาชุมชนที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ โดยการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการ ทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น จากนั้นได้เสนอหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism Principles) เพื่อเป็นการช่วยให้เห็นจุดยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ใช้การท่องเที่ยวเป็น เครื่องมือในการพัฒนาชุมชนคือ 1) ชุมชนเป็นเจ้าของ 2) ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทาง 3) ส่งเสริมความภาคภูมิใจของตนเอง 4) ยกระดับคุณภาพชีวิต 5) มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม 6) คงเอกลักษณ์และ วัฒนธรรมท้องถิ่น 7) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม 8) เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีของความเป็น มนุษย์ 9) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมของท้องถิ่น 10) มีการกระจายรายได้สู่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน (Suansi, 2003)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการ ของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น มีการปกป้องและรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศไว้ เพื่ออนุชนรุ่น หลังต่อไป ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (Economics Sustainability) ความยั่งยืนทางด้านสังคม (Social Sustainability) และความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability) การที่การท่องเที่ยวจะบรรลุวัตถุประสงค์ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการคือ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เช่น ความสวยงามตามธรรมชาติศิลปวัฒนธรรมโบราณสถาน ฯลฯ อันเป็นปัจจัยหลัก ที่สำคัญที่สุดของทรัพยากร การท่องเที่ยว ที่ต้องมีสิ่งดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ในการที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปเยี่ยมเยือน ถ้าไม่มีสิ่งดึงดูดใจแล้ว นักท่องเที่ยวก็ไม่มีแรงจูงใจมาสถานที่นั้น 2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) หมายถึง สิ่งที่จะบริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามา ท่องเที่ยว ให้เกิดความประทับใจสะดวกและอยากมาท่องเที่ยวอีกหรือพักอยู่นานขึ้น เช่น ที่พักร้านอาหาร การขนส่ง การสื่อสาร ไฟฟ้า น้ำประปา ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และบริการนำเที่ยว เป็นต้น 3) การเข้าถึงพื้นที่ (Accessibility) หมายถึง การคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต้องมีเส้นทางหรือโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงพื้นที่นั้นตลอด จนสามารถติดต่อ เชื่อมโยงกัน ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับบริเวณใกล้เคียง จะเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเข้าถึงได้ โดยมีปัจจัยคมนาคมที่ สะดวก ก็จะมีนักท่องเที่ยวนิยมเข้าไปท่องเที่ยวมาก (Chittangwattana, 2005) หลักของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนดังกล่าว มุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีขอบเขตของการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้า และบริการด้านการท่องเที่ยวให้ เกิดความสมดุลและยั่งยืน ในลักษณะต่อไปนี้ 1) พัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว สินค้า และบริการทุกรูปแบบอย่างมี มาตรฐาน และการบริการอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการให้ ครบอบคลุมทุกรูปแบบ มีมาตรฐานสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ 2) กำหนดขีดความสามารถ ในการรองรับแหล่งท่องเที่ยวหลัก พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวรอง พร้อมกำหนดมาตรการควบคุม ดูแลกำกับให้ชัดเจน 3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย 4) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสนับสนุนและรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 5) สร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ และมีความ หลากหลาย พัฒนาสินค้าและบริการที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น เพื่อสร้างสมดุลเชิงเวลาและฤดูกาลการ ท่องเที่ยว 6) อนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม สร้างการรับรู้ ความตระหนัก จิตสำนึกในการอนุรักษ์ ทรัพยากรท่องเที่ยว วัฒนธรรมไทย อัตลักษณ์ท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมการพัฒนาท่องเที่ยวโดย ชุมชน ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิด จากการท่องเที่ยว อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชนท้องถิ่น และชุมชนในพื้นที่ ท่องเที่ยวนั้นๆ (Tourism Authority of Thailand, 2017)

4. ข้อมูลเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี

เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรีเกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มชุมชนจำนวนหนึ่งในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งอาชีพหลักของชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่คือ การทำสวนผลไม้ เมื่อประสบกับปัญหาราคผลไม้ตกต่ำ ชาวสวนจึงรวมตัวกันตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน เปิดพื้นที่สวนผลไม้กว่า 100 ไร่ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชม สัมผัสชีวิตชาวสวน พักค้างแรมในบ้านพักที่ได้มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ซึ่งตั้งอยู่กลางสวนผลไม้ นอกจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่มีความพร้อมของทรัพยากรธรรมชาติ อันอุดมสมบูรณ์ การจัดการการท่องเที่ยวของเครือข่ายโดยชุมชนจันทบุรีประกอบด้วย การรวมตัวของกลุ่มชุมชน 7 ชุมชน ได้แก่ (Tourism Authority of Thailand, 2017)

4.1 กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ พื้นที่ของชุมชนรักษ์เขาบายศรีส่วนใหญ่จะเป็นสวนผลไม้ ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงมีอาชีพเกษตรกรรม เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่มากขึ้นจึงได้มีการรวมตัวกันดำเนินการเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มุ่งเน้นการดำรงรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติที่สวยงาม และเน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการบำรุงรักษาสวนผลไม้ ทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในชุมชน ประกอบด้วยภูเขา น้ำตก สวนผลไม้ วัด ภูมิปัญญาชาวบ้าน ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม

4.2 กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนท่าแฉลบ อำเภอเมือง บ้านท่าแฉลบเป็นชุมชนเมืองท่าเก่าแก่ของจันทบุรี ตั้งอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำจันทบุรีก่อนที่จะออกไปสู่ทะเลที่ปากอ่าวแหลมสิงห์ อยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ 11 กิโลเมตร ปัจจุบันเป็นท่าเทียบเรือประมง การทำประมงชายฝั่ง และแหล่งรวมร้านอาหารทะเลที่ขึ้นชื่อของจังหวัดมากมายหลายร้านที่ทั้งคนจันทบุรีและนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นนิยมไปรับประทานอาหารทะเลที่สดใหม่บริเวณท่าแฉลบ มีชัยภูมิที่เหมาะสมกับการเป็นท่าเทียบเรือเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งนอกจากจะได้รับประทานอาหารทะเลสดๆ ใหม่ๆ รสชาติอร่อยแล้วยังได้สัมผัสบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติของป่าชายเลน เพราะอยู่ภายในอ่าวบริเวณปากแม่น้ำจันทบุรีที่กว้างใหญ่ไพศาล จุดเด่นคือเป็นแหล่งฟาร์มเลี้ยงหอยนางรมตัวใหญ่ในจังหวัดจันทบุรี

4.3 กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ หาดแหลมสิงห์ ตั้งอยู่ที่ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี โดยห่างจากตัวเมืองราวๆ 30 กิโลเมตร การเดินทางสามารถเดินทางไปตามถนนสุขุมวิท ในเส้นทางที่มุ่งหน้าที่ยังจังหวัดตราด ประมาณกิโลเมตรที่ 347 จะมีทางแยกด้านขวามือไปยังหาดแหลมสิงห์อีกประมาณ 16 กิโลเมตร บรรยากาศร่มรื่นด้วยทิวสนยาวไปตามแนวของชายหาด มีที่นั่งพักผ่อนพร้อมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวตั้งเรียงรายอยู่ริมหาด ลักษณะภูมิประเทศของที่นี่มีลักษณะเป็นภูเขาทอดยาวลงไปทะเล ด้านหน้าติดทะเลมีหินรูปลิงห่มอบ มีชื่อว่า "ลิงคีลา" แต่เดิมมีหินรูปลิงห่มอบที่บริเวณนี้สองตัวแต่เป็นที่น่าเสียดาย หินอีกก้อนหนึ่งได้ถูกทำลายไปในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วยที่มีหินรูปลิงห่มอบตั้งอยู่ จึงเป็นที่มาของชื่อชุมชนและชื่ออำเภอของที่นี่ครับ แหลมสิงห์ที่มีมีสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย อาทิเช่น ชายหาดแหลมสิงห์ หาดกระทิง เกาะจุฬา

4.4 กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะसान อำเภอมะขาม หมู่บ้านเกาะसानเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ดั้งเดิมได้รับการประกาศเป็นหมู่บ้านเมื่อประมาณ 100 ปีเศษ ส่วนใหญ่ราษฎรในหมู่บ้านเป็นเครือญาติกัน เป็นคนไทย มีคนจีนเข้ามาอยู่อาศัย และทำการค้าขายด้วย ซึ่งมีภาษาพูด วัฒนธรรม ประเพณีและเอกลักษณ์ที่เป็นของตนเองสภาพหมู่บ้านเดิม สภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มติดแม่น้ำ มีอาชีพทำนาเป็นหลัก ต่อมาราษฎรได้เปลี่ยนอาชีพจากการทำนาเป็นการทำสวนผลไม้ และทำอาชีพจักสานเป็นอาชีพรอง โดยใช้วัสดุจากไม้ไผ่ จึงได้เปลี่ยนชื่อเรียกหมู่บ้านจาก "บ้านดอนศาล" ได้เรียกเพี้ยนไปเป็น "เกาะसान" จนถึงปัจจุบัน

4.5 กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนวังแฉ่ม อำเภอมะขาม เป็นชุมชนดั้งเดิมของชาวของ และต่อมามีชาวจีนร่วมด้วยวัง หมายถึง คุ่งน้ำที่มีความลึก น้ำหมุนวน แฉ่ม เพี้ยนมาจากคำว่า แฉม ซึ่งชาวของเรียกว่าวังเจ็กต่อเรือ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ประชากรประกอบอาชีพหลักคือทำสวนผลไม้ต่าง ๆ และทำสวนยางพารา มีเนื้อที่ทั้งหมด 58 ตร.กม. หรือประมาณ 42,740 ไร่ มีการจัดการท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เส้นทางเดินขึ้นไปนมัสการรอยพระพุทธรูปหลวง (เขาคิชฌกูฏ)

4.6 กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเขาสอยดาวใต้ อำเภอโป่งน้ำร้อน ลักษณะภูมิประเทศ มีลักษณะสูงๆต่ำ สลับกับเนินเขาเตี้ยๆ ระหว่างเนินเขาจะเป็นร่องน้ำตก และมีคลอง น้ำตกสายหลัก มีสองสายคือคลองตาดินและคลองทับหมาก ราษฎรประกอบอาชีพทำสวนผลไม้เป็นหลัก อาศัยน้ำตกในการทำการเกษตรและทำสวนผลไม้เป็นหลัก อาศัยน้ำตกในการทำการเกษตรและทำสวนผลไม้ ความพิเศษของชุมชน มีพืชประจำถิ่น เช่น กระราน และสมุนไพรหลายชนิดสภาวะอากาศดี ไม้ร้อนจัด มีลมพัดตลอดทั้งปี การปลูกไม้ดอกเมืองหนาว (อาฟริกกันไวโอเล็ต) สภาพป่าเขายังสมบูรณ์น้ำตก และธารน้ำตก

สวยงามแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เช่น ตลาดสดทับไทร ตลาดการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา, บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 9 อย่าง (วัดทับไทร), อ่างเก็บน้ำคลองพระพุทธ ศูนย์เพาะพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาวใต้, สนามกอล์ฟสอยดาวไฮแลนด์, ย่อน้ำแร่, อ่างเก็บน้ำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีเส้นทางเดินศึกษาป่าธรรมชาติ

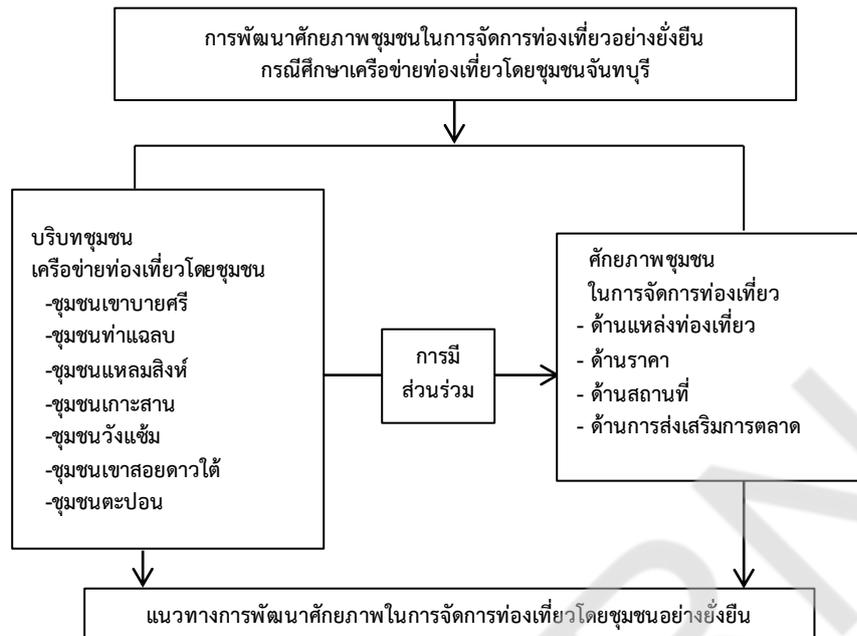
4.7 กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนตะปอน อำเภอขลุง พื้นที่แห่งนี้เป็นชุมชนท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จในการจัดท่องเที่ยวทั้งด้านศิลปวัฒนธรรม และที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ “การเปิดสวนชวนชิมผลไม้” เนื่องจากสภาพภูมินิเวศชุมชนเป็นเรือสวน และแหล่งเพาะปลูกทางเกษตร อาชีพทำสวนและเกษตรจึงเป็นอาชีพหลักของชาวตะปอน สวนผลไม้จึงถูกนำมาเป็นจุดขายสำหรับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวผู้ชื่นชอบรสชาติของผลไม้ได้มาลิ้มรสผลไม้สดจากต้นที่สวนของสมาชิกชุมชน อีกทั้งตะปอน ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สำคัญ และได้ชื่อว่าเป็นชุมชนที่ปลูกพืชผัก ผลไม้ปลอดสารพิษ ที่รู้จักกันในนามของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรอินทรีย์ชุมชนตะปอน

ภาพที่ 1 ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเครือข่ายโดยชุมชนจันทบุรี
ที่มา : (Tourism Authority of Thailand, 2017)

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษา การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรีนั้นพบว่า ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวแปรอิสระประกอบด้วย บริบทและศักยภาพของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวตามแนวคิดของ (Puangsamli, A. and Atam, 2016) และการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ใช้แนวคิดของ (Chittangwattana, 2005) นำไปสู่แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามนโยบายของ (Tourism Authority of Thailand, 2017) โดยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนจันทบุรีในช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายน ปี พ.ศ.2560 จำนวน 10,000 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ การท่องเที่ยวของชุมชน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์ตารางสำเร็จรูปของ TARO YAMANE ที่กำหนดว่า ขนาดประชากร 10,000 คนที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 90 และความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ระดับ 0.10 หรือ +10% ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 99 คน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 100 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชน และผู้นำเครือข่ายท่องเที่ยว ชุมชนละ 1 คน รวมจำนวน 14 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์และคุณสมบัติของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักคือ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน มีความรู้ประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยว มีส่วนได้ส่วนเสียและมีส่วนร่วมในการส่งเสริมศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม เพื่อสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านราคา ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ด้านการส่งเสริมการตลาดเป็นคำถามแบบในลักษณะประเมินค่า 5 ระดับ ตามแบบของ Likert Scale ผู้วิจัยมีการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ด้วยวิธี IOC ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.29-0.75 มีค่าความเชื่อมั่น 0.88 พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการจัดการการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน
2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด (Open-end) ไม่มีโครงสร้าง เก็บข้อมูลจากผู้นำเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวซึ่งเป็นผู้นำการจัดการท่องเที่ยว ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ในประเด็นสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับบริบทชุมชน ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมและการจัดการท่องเที่ยว และศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เก็บข้อมูลจากการสนทนาของผู้นำชุมชนซึ่งเป็นผู้จัดการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็น ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อนำมาสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและคณะลงพื้นที่เพื่อแจกแบบสอบถาม จำนวน 100 ชุด ให้กับนักท่องเที่ยวดำเนินการเก็บข้อมูลและรอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง พร้อมตรวจสอบความถูกต้องเพื่อปรับแก้ไขทันที ช่วงเดือนพฤษภาคม 2560 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนโดยการโทรประสานนัดเวลาสัมภาษณ์ตามความสะดวกของผู้ให้สัมภาษณ์ ช่วงเดือนกรกฎาคม 2560 และจัดสนทนา กลุ่มย่อยกับผู้นำเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยว ในช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2560

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยววิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
2. การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และข้อเสนอแนะ มาสรุปประเด็นหลัก (Theme) ทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) สรุปประเด็นหลัก จัดกลุ่มข้อมูล วิเคราะห์ สรุปและอภิปรายผลการวิจัย
3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้นำเครือข่ายท่องเที่ยว โดยนำผลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึกมา เพื่อสรุปประเด็นหลัก จัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นการวิจัย วิเคราะห์ สรุปและอภิปรายผลการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรี ในด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านราคา ด้านสถานที่และด้านการส่งเสริมการตลาด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรี โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.74$) เรียงตามลำดับ ได้แก่ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ความสะอาดสวยงามเป็นธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว การบริการภายในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ และที่พัก/ร้านค้า/ร้านอาหาร ด้านราคา กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรีอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ราคาค่าบริการเหมาะสม ($\bar{x} = 3.73$) รองลงมาได้แก่ ความคุ้มค่าในการมาเที่ยว ($\bar{x} = 3.71$) ด้านสถานที่ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรีอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความสะดวกของการใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.54$) ด้านการส่งเสริมการตลาด กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรีโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.20$) เรียงตามลำดับ ได้แก่ แพคเกจท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.20$) การจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.27$) ส่วนลดค่าที่พัก อาหาร สินค้าที่ระลึก ($\bar{x} = 3.03$) และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางสื่อต่างๆ ($\bar{x} = 3.01$) ดังตารางที่

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรี

ปัจจัย	\bar{x}	S.D.	ความพึงพอใจ
ด้านแหล่งท่องเที่ยว (Product)			
1. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ	3.69	.88	มาก
2. การบริการภายในแหล่งท่องเที่ยว	3.72	.94	มาก
3. ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน	3.89	.91	มาก
4. ความสะอาดสวยงามเป็นธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว	3.80	.89	มาก
5. ที่พัก/ร้านค้า/ร้านอาหาร	3.55	1.02	มาก
รวมเฉลี่ย	3.74	1.04	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัย	\bar{x}	S.D.	ความพึงพอใจ
ด้านราคา (Price)			
1.ราคาอาหารและสินค้าที่ระลึกเหมาะสม	3.05	.97	ปานกลาง
2.ราคาที่พักที่เหมาะสม	3.27	.89	ปานกลาง
3.ราคาค่าบริการเหมาะสม	3.73	.97	มาก
4.ความคุ้มค่าในการมาเที่ยว	3.71	.89	มาก
รวมเฉลี่ย	3.44	.33	ปานกลาง
ด้านสถานที่ (Place)			
1.มีเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูล ความรู้ตามสถานที่ท่องเที่ยว	2.52	.97	ปานกลาง
2.มีป้ายบอกทางและ เอกสารแจ้งรายละเอียด	3.46	1.01	ปานกลาง
3.การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง	3.13	1.04	ปานกลาง
4.ความสะดวกของการใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยว	3.54	.93	มาก
รวมเฉลี่ย	3.25	.44	ปานกลาง
ปัจจัย	\bar{x}	S.D	ความพึงพอใจ
ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)			
1.การจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยว	3.27	.53	ปานกลาง
2.การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางสื่อต่างๆ	3.01	.50	ปานกลาง
3.ส่วนลดค่าที่พัก อาหาร สินค้าที่ระลึก	3.03	.60	ปานกลาง
4.แพ็คเกจท่องเที่ยว	3.49	.73	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.20	.22	ปานกลาง
รวมเฉลี่ยทั้งหมด	3.41	.24	ปานกลาง

1. บริบทพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ประกอบด้วยทรัพยากรอันหลากหลาย ตั้งอยู่บนแนวคิดที่เน้นความสำคัญของการผสมผสาน การพัฒนาด้านต่างๆแบบองค์รวม ควบคู่ไปกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และคนในชุมชนมีความตระหนักถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชุมชน ให้คงอยู่ตรงกับแนวคิดของ Puangsamli and Atam (2016) ที่กล่าวถึงการสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนต้องเกิดจากการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มคน ตั้งแต่เรื่องจิตสำนึก ความรู้ทักษะ ไปจนถึงการจัดการการท่องเที่ยว มีการกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึง คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานและแก้ไขปัญหา ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการ ในการให้คำปรึกษา แนะนำ ร่วมกันวิเคราะห์บริบทชุมชน เพื่อหาศักยภาพของชุมชนผ่านกระบวนการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับ Dinkhoksung (2016) ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา หาดขบา ตำบลขบา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าชุมชนสามารถพึ่งตนเองและก่อให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นภายในชุมชน ซึ่งได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากนักวิชาการ เช่น การส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวบ้านสามารถทำการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน เพื่อการจัดการท่องเที่ยว ที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้เป็นต้นทุน และสอดคล้องกับแนวคิดของ Suansi (2003) ได้มีความเห็นว่า เจตนารมณ์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชน ที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนและมองการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งผลที่ได้จากกระบวนการวิจัยของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี ทำให้ชุมชนมองเห็นบริบทต่างๆ และศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนมี ทำให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง เช่น การออกแบบรูปแบบการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ การจัดเตรียมอาหาร ที่พัก คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง

จากข้อมูลเบื้องต้น จะเห็นได้ว่าภาพรวมของบริบทการจัดการท่องเที่ยวโดยเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนจันทบุรี มีความพร้อมต่อการจัดการท่องเที่ยว จากผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจด้านแหล่งท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะด้านความสะอาดสวยงามของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ การบริการที่ดีของชุมชน และเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ungjarean (2017) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพภายในชุมชน ได้แก่ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและมีชื่อเสียง มีความพร้อมด้านพื้นที่ ด้านที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญ เพื่อสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี ด้านการพัฒนาทรัพยากรของชุมชนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในระยะเริ่มแรกคือ การรวมตัวของผู้นำเครือข่ายท่องเที่ยวและผู้นำชุมชนเข้ามา รวมถึงชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน ร่วมกันแก้ปัญหาความผลผลิตตกต่ำและค้นหาศักยภาพของชุมชนที่เป็นจุดเด่นของท้องถิ่นโดยการทำวิจัยร่วมกัน มีนักวิชาการคอยให้คำปรึกษา แนะนำกระบวนการต่างๆ จนนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Chittangwattana (2005) ให้ความหมายไว้ว่า “การจัดการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการจัดการที่ดี และสามารถดูแลรักษาทรัพยากรเหล่านั้นไม่ให้เสื่อมโทรม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม และมีผลกระทบต่อธรรมชาติให้น้อยที่สุด หรือไม่มีเลยนั้น เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน และตรงกับแนวคิดของ Pinthong (2014) ซึ่งกล่าวว่า การมีส่วนร่วม ได้แก่ ร่วมศึกษาปัญหาและความต้องการ ร่วมวางแผน ประสานงาน ร่วมปฏิบัติและติดตามประเมินผล ทั้งนี้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ยังเน้นการจัดการท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติภายในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ไม่ให้เกิดความเสียหายเสื่อมโทรม และชุมชนเองก็ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการดูแลรักษาให้คงอยู่

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี ผลจากการสนทนากลุ่ม มีข้อสรุปว่า การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน มีการจัดการที่ดีโดยชุมชน มีการดำเนินการจัดการและร่วมกันแก้ไข ปัญหาอุปสรรค มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยว เป็นการจัดการที่มีความรับผิดชอบไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตรงกับ Tourism Authority of Thailand (2017) ให้ความหมายว่า “กระบวนการจัดการท่องเที่ยวที่ดีสามารถดูแลรักษาทรัพยากรเหล่านั้นไม่ให้เสื่อมโทรม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ โดยนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม และมีผลกระทบต่อธรรมชาติให้น้อยที่สุด หรือไม่มีเลย” ด้านราคา ชุมชนควรมีการกำหนดราคาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยปรึกษาหน่วยงานส่วนกลางของจังหวัด โดยยึดแนวทางที่ดีเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือชาวบ้านในชุมชนมีรายได้ พึ่งพาตนเองได้ และนักท่องเที่ยวเองได้รับความคุ้มค่าจากการท่องเที่ยว ด้านสถานที่ ชุมชนควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว ทุกเพศ ทุกวัย จัดทำเส้นทางเดินภายในแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน ปลอดภัย มีจุดพักระหว่างเส้นทางท่องเที่ยว และความสะดวกของการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง มีบริการส่งต่อนักท่องเที่ยวเพื่อเดินทางท่องเที่ยวไปยังชุมชนที่เป็นเครือข่าย เกิดการประสานความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนด้วยกัน และเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก ด้านที่พักแรม อาหาร สินค้าชุมชน รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ต้องคุ้มค่ากับราคา ไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว และในส่วนของชุมชนไม่ขาดทุน ส่วนด้านในการส่งเสริมการตลาด ชุมชนควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัย มีการจัดการด้านข้อมูลข่าวสารเพื่อสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวแบบเคารพในประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน เข้าใจในบริบทของชุมชน และรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนท่องเที่ยวไม่ให้เกิดความเสียหาย เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความประทับใจ และอยากกลับมาเยี่ยมชมอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัย Dinkhoksung (2016) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา หาดขบา ตำบลขบา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าหลักการจัดการท่องเที่ยวของชาวบ้านขบามีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ดี เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การแสดงความคิดเห็นและการได้รับผลประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยว เสริมสร้างจิตสำนึกของชาวบ้านให้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ชุมชนสามารถพึ่งตนเองและก่อให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นภายในชุมชน และยังคงสอดคล้องกับแนวคิดของ Chittangwattana (2005) กล่าวว่า หลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องประกอบด้วย 1) การท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้

2) มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ 3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย 4) กิจกรรมการบริการมีกำไรแต่ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ 5) ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม

สรุปผลการวิจัย

นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านบริบทและศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว ชุมชนมีความพร้อมด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว มีศักยภาพด้านการจัดการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการประชุม วางแผน การแก้ปัญหาของคนในชุมชน รวมถึงดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรภายในแหล่งท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านแหล่งท่องเที่ยว มีความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรี อยู่ในระดับมาก ส่วนแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมีการจัดสรรสิ่งที่มีอยู่ นำไปใช้ในการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์ 2) ด้านราคา ยืดแนวทางเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในส่วนของชุมชนและนักท่องเที่ยว การได้รับบริการที่ดี คู่มากับการมาท่องเที่ยว 3) ด้านสถานที่ มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัย เช่น เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวพบว่า ด้านแหล่งท่องเที่ยวควรมีร้านค้า ห้องน้ำสาธารณะและจัดทำเส้นทางเดินภายในแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน เพิ่มจุดพักสำหรับผู้สูงอายุ ด้านราคา ควรมีข้อมูลค่าบริการต่างๆ ให้ชัดเจน ด้านสถานที่ควรมีป้ายบอกเส้นทางไปยังสถานที่ใกล้เคียง ควรมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และสื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยว และด้านการส่งเสริมการตลาด ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัยหลากหลายช่องทาง เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเกิดความรวดเร็วในการรับทราบข้อมูลมากขึ้น ส่วนประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย 1) ทราบถึงบริบทและศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี และแนวทางในการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี 2) เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี และแหล่งท่องเที่ยวชุมชนอื่นๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียง สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนโดยชุมชนเอง เพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน และให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักรู้ทรัพยากรในท้องถิ่นของตนอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะ 1) แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ผู้นำและคนในชุมชนตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรมีส่วนร่วมกันในการดำเนินงาน ดูแลรักษาและพัฒนาทั้งด้านแหล่งท่องเที่ยว ราคา สถานที่และการส่งเสริมการตลาด ตระหนักถึงการอนุรักษ์ ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างยั่งยืน เพื่อให้ได้มาตรฐานของการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน 2) ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในประเด็นต่างๆ เพื่อทราบถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว และได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึก สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพชุมชน ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว นำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน 3) การนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี และชุมชนท้องถิ่นอื่นที่มีการจัดการท่องเที่ยวลักษณะใกล้เคียงกันให้ครอบคลุมในศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการกำหนดราคาให้มีความเหมาะสม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ 4) ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม โดยให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยทั้งในส่วนของภาคชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว เพื่อมีส่วนร่วมในการผลักดันการท่องเที่ยวชุมชนให้ได้มาตรฐานของการจัดการท่องเที่ยวสู่ระดับประเทศ

References

- Chittangwattana, B. (2005). *Kānphatthānā kānthōṅgthīeō bāep yangyūn*. [Sustainable tourism development]. Bangkok : Press and design.
- Dinkhoksung, S. (2016). *Kānchatkān thōṅgthīeō doī chumchon : koṛānī suksā hāt chabā tambon chabā 'amphoe māng changwat 'Ubon ratchathānī*. [Community Tourism Management : A Case Study of Chaba Beach Subdistrict, Chaba Sub-district, Mueang District, Ubon Ratchathani Province]. Tourism Management KhonKaen University.

- Luang chan Duang. F. (2018). Sakkayaphāp chumchon tonbæp kånthōngthiēo chōēng sāngsan yāng yangyūn [The potential of role-model communities in sustainable and creativetourism]. Ph.D. Applied Economics Maejo University.
- Mathews, David. (1996). 'Onḡprakōp khōng phāk prachā sangkhom thī khemkhæng læ chiwit sāthārana dān sukkhaphāp [Elements of a Strong Civil Society and Health Public Life]. Kettering Foundation. April 1996. Memio.
- Ministry of Tourism and Sports. (2017). Phæñ phatthanākān thōngthiēo hæng chaḡ chabap thī sōng (Phō.Sō. sōngphanhārōjhoksip - sōngphanhārōjhoksipsī) [The 2nd National Tourism Development Plan (2017-2021)]. Bangkok.
- Ministry of Tourism and Sports. (2019). Rāingān khāo čāk koḡng sēthakit kånthōngthiēo læ kīlā. [News reports from the Economy, Tourism and Sports Division] 23 August 2019.
- Pinthong, J. (2014). Kān radom prachāchon phūā kånphatthanā chonnabot. [People Bobilization for Rural Development]. Bangkok : Odeon Star.
- Puangsamli, A. and Atam, O. (2016). Kånphatthanā khruāng chī wat khunnaphāp chīwit læ sangkhom Thai . The Thailand Research Fund. (Phim khrang thī 2). [Development of Thai quality of life and society indicators (2nd ed)]. Bangkok
- Suansi. P. (2003). Khūmū kånčhatkān thōngthiēo doī chumchon [A guide to tourism management by Communities]. Bangkok : Tourism for Life and Nature Project.
- Tourism Authority of Thailand (2017). Kånphatthanā kånthōngthiēo rūāng konlayut kånthōngthiēo chōēng 'anurak [Tourism development on ecotourism strategies]. Bangkok.
- Ungjarean, R. (2017). Kānsuksā sakkayaphāp kånthōngthiēo chōēng Niwēt khōng čhangwat samut sākōḡ [Potential Factors of Eco-Tourism in Samutsakhon]. Dusit Thani College Journal. 11(1),133-148